

Inleidende tekst

De burgerbegroting

De burgerbegroting	1
Definities	1
Geschiedenis.....	1
Belangrijkste principes	3
Uitdagingen en leerprocessen.....	4
Voor meer informatie	5

Definities

De **burgerbegroting** is een proces waarbij niet-gekozen burgers kunnen beslissen hoe een deel van de investeringsuitgaven van een territoriale gemeenschap overheidsinstantie wordt besteed.

In **Europa** betekent dit in de meeste gevallen dat de autoriteit een budget van tussen de 1 % en 5 % toewijst aan projecten die worden voorgesteld, besproken en gestemd door de bewoners.

De burgerbegroting draagt bij tot een betere communicatie tussen burgers, de administratie en lokale politici, om een meer open en transparante politieke cultuur aan te moedigen.

Geschiedenis

De burgerbegroting werd voor het eerst gebruikt door de Arbeiderspartij in **Porto Alegre (Brazilië) aan het einde van de jaren 1980**, in een context van grote politieke en sociale veranderingen. Deze periode werd gekenmerkt door het einde van de militaire dictatuur, de opkomst van krachtige stedelijke sociale bewegingen en een exponentiële demografische groei als gevolg van de plattelandsvlucht.

De burgerbegroting van Porto Alegre

- De burgerbegroting van Porto Alegre bestaat uit een complexe combinatie van volksvergaderingen die openstaan voor alle geïnteresseerde inwoners, ingebed in een piramidesysteem van afgevaardigden, met een participatieve begrotingsraad op stadsniveau.

- Tijdens de bijeenkomsten worden investeringsvoorstellen besproken en afgevaardigden gekozen om de voorstellen op te volgen. Afgevaardigden hebben een mandaat van een jaar, kunnen op elk moment worden ontzet en zijn alleen herkiesbaar met bepaalde beperkingen. Ze vertegenwoordigen de bewoners op het regionale forum van afgevaardigden voor de burgerbegroting en zijn belast met het prioriteren van de investeringsvoorstellen en het zenden van twee afgevaardigden naar de gemeenteraad.
- Deze begrotingsraad, die uitsluitend bestaat uit vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, beslist over de algemene verdeling van investeringsfondsen tussen overheidsdepartementen en bepaalt de criteria voor de verdeling van deze fondsen over de regio's en thema's.
- De lijst met projecten, opgesteld tijdens het proces, wordt gepubliceerd in het investeringsplan dat, hoewel het niet bindend is voor de gemeente, moet voldoen aan de begrotingswet die door de gemeenteraad werd aangenomen.
- Tot 2004 werd de burgerbegroting gekenmerkt door een institutioneel kader dat het overheidsbeleid implementeerde op basis van het criterium van sociale rechtvaardigheid. Zo werd prioriteit gegeven aan de behoeften van gemarginaliseerde en kwetsbare gemeenschappen om sociale ongelijkheden te bestrijden en een eerlijkere verdeling van middelen te bevorderen.

De snelle verspreiding van de burgerbegroting, eerst in Latijns-Amerika en daarna over de hele wereld, heeft de vorm ervan gewijzigd. Deze participatievorm heeft zich kunnen aanpassen aan **lokale contexten** en **bestuursdoelstellingen** die verschillen van het originele model uit Brazilië. Er zij aan herinnerd dat in de Braziliaanse context de wijken waarop de burgerbegroting is gericht, volledig verstoken kunnen zijn van basisvoorzieningen. Verschillende contexten verklaren dus verschillende herinterpretaties van hetzelfde idee: een deel van het budget toevertrouwen aan niet-gekozen bewoners.

Terwijl de burgerbegroting in Afrika en Azië bijvoorbeeld wordt gezien als een middel om armoede en corruptie te bestrijden, wordt het in **Europa** over het algemeen gezien als een manier voor **administratieve modernisering**. Met andere woorden **de burgerbegroting streeft naar een hoger niveau van legitimiteit en doeltreffendheid in het overheidsbeleid**. Burgers worden in de eerste plaats beschouwd als gebruikers van openbare diensten. In dit geval beoogt de burgerbegroting het lokale burgerschap te versterken en goed bestuur aan te moedigen, zonder noodzakelijkerwijs in de eerste plaats sociale rechtvaardigheid na te streven. Verder mogen we niet vergeten dat er in de Braziliaanse wijken waarop de burgerbegroting werd gericht, totaal geen basisvoorzieningen zijn. Verschillende contexten verklaren dus verschillende interpretaties van hetzelfde idee: een deel van het budget toevertrouwen aan niet-gekozen inwoners.

In Europa, onderscheiden Yves Sintomer, Herzberg, Carsten et Röcke Anja (2008) **twee golven van burgerbegrotingen** :

Een eerste golf begin jaren 2000, geïnspireerd door Porto Alegre. Deze burgerbegrotingen waren in essentie consultatief, de meeste waren geen lang leven beschoren en overleefden lokale politieke wissels niet.

Vanaf de jaren 2010 ontwikkelde zich een tweede golf. Deze tweede golf voerde vaak een publieke stemming in, wat ertoe bijdroeg dat de burgerbegroting een van de zeldzame participatieve mechanismen met beslissingsbevoegdheid werd.

Deze golf zet zich voort met het toenemende gebruik van **online participatieplatforms** om de burgerbegroting te organiseren, zowel in de ideatiefase als bij de eindstemming. We zien ook **een toename van het aantal spelers** die burgerbegrotingen organiseren, van middelbare scholen en sociale huisbazen tot lokale overheden, verenigingen en organisaties.

Belangrijkste principes

Een burgerbegroting volgt gewoonlijk deze stappen:

1. **projectvoorstellen** van burgers of verenigingen;
2. **onderzoek** door de overheid om de haalbaarheid van de projecten te bestuderen;
3. **besprekingen** tussen burgers om hun belang uit te leggen;
4. **beslissing** via een open stemming om projecten te prioriteren;
5. **uitvoering** met implementatie van projecten door de gemeenschap, soms met actieve deelname van burgers.

De vijf criteria van de burgerbegroting

Door de grote diversiteit van burgerbegrotingen is het mogelijk om de algemene definitie van een burgerbegroting uit te breiden met vijf extra criteria:

1. De burgerbegroting moet zich in de eerste plaats richten op de vraag **hoe een beperkt budget kan worden verdeeld**.
2. **De burgerbegroting moet minstens op het niveau van de stad of gemeente zijn**, zodat er een verkozen orgaan (assemblee, raad, enz.) met een zekere mate van budgettaire autonomie bij betrokken is. Er bestaan wel burgerbegrotingen op wijk- of stadsdeelniveau, maar deze zijn nog steeds gekoppeld aan een lokale overheid. Buurtfondsen, waarbij burgers kunnen meebeslissen over de toewijzing van openbare middelen maar geen invloed hebben op bredere kwesties, zouden daarom strikt genomen geen participatieve begrotingen zijn.

3. Dit proces moet **over meerdere jaren herhaald worden**. Als een proces ontworpen is als een eenmalige actie, wordt het niet beschouwd als een voorbeeld van burgerbegroting.
4. Het proces moet veel ruimte laten **voor openbare beraadslaging onder burgers over de verdeling van het budget**. De beraadslagingen moeten plaatsvinden tijdens speciaal bijeengeroepen vergaderingen: op deze manier opent de burgerbegroting een nieuwe ruimte voor publieke discussie.
5. De resultaten van **het proces moeten worden opgevolgd en gerapporteerd**, bijvoorbeeld door middel van jaarlijkse bijeenkomsten of publicaties met informatie over de realisatie van de voorgestelde projecten. In ieder geval moeten deelnemers en het publiek worden geïnformeerd over de acceptatie en voortgang van projecten, evenals over waarom een project uiteindelijk niet kon worden gerealiseerd.

Uitdagingen en leerprocessen

1. En gebrek aan inclusie

In Europa, en in het bijzonder in de landen van West-Europa, hebben burgerbegrotingen over het algemeen niet geleid tot het betrekken van kwetsbare groepen bij de besluitvorming. De studies tonen aan dat de burgerbegroting vergelijkbaar met andere mechanismen voor participatieve democratie is. Het heeft **een laag mobiliserend effect en het oververtegenwoordigt de middenklasse**, vooral mensen die al politiek actief zijn en een andere ervaring hebben met burger- of politieke participatie.

2. Contrasterende resultaten in termen van sociale rechtvaardigheid

Sommige burgerbegrotingen hebben **een expliciet criterium voor sociale rechtvaardigheid** ingevoerd, maar de uitkomst blijft gemengd. In de burgerbegroting van de Spaanse stad Cordoba lijkt het er bijvoorbeeld op dat een criterium van sociale rechtvaardigheid een lichte herverdeling van middelen in de hand heeft gewerkt ten gunste van buurten met weinig infrastructuur (Nez, 2013). De sociale impact op de stad is echter beperkt gebleven en de middelen van de burgerbegroting zijn nog steeds te weinig om een significant effect op het territoriale evenwicht te kunnen zien

3. De omvang van het budget en het type potentiële projecten

Een belangrijke kwestie rond de burgerbegroting is de omvang ervan en de type projecten die ermee kunnen worden uitgevoerd (de onderwerpen waar burgers aan kunnen bijdragen). Als burgers alleen worden gevraagd om deel te nemen aan kleine kwesties en maar een beperkt budget krijgen om dat te doen, kan de burgerbegroting het risico lopen weinig invloed te hebben op hun dagelijkse leven. Dit kan ook resulteren in een gebrek aan motivatie bij een groot deel van de bevolking om deel te nemen, en hen zelfs belemmeren bij het aanpakken van meer fundamentele problemen.

4. De sterke digitalisering van de burgerbegrotingen

Een andere uitdaging heeft te maken met **de sterke digitalisering van de burgerbegrotingen**. Het feit dat de projecten online kunnen worden geraadpleegd en dat burgers online kunnen stemmen, kan leiden tot een grotere zichtbaarheid van de burgerbegrotingen. **De digitale kloof** dreigt echter mensen met minder technische vaardigheden of hulpmiddelen uit te sluiten van deelname aan online discussies. Bovendien kan digitalisering ook een negatieve impact hebben op de kwaliteit van de discussie, wanneer er uitsluitend sprake is van online overleg zonder moderatoren. Zonder persoonlijke bijeenkomsten waar mensen hun argumenten en meningsverschillen kunnen delen, bestaat het risico dat de positieve effecten van het overleg verloren gaan, zoals het overwegen van diverse argumenten en standpunten. In dat geval kan de burgerbegroting veranderen in een wedstrijd voor het beste idee, waardoor de burgerlijke en sociale aspecten in het gedrang komen.

Voor meer informatie

- Avritzer, Leonardo (2006), « New Public Spheres in Brazil: Local Democracy and Deliberative Democracy », *International Journal of Urban and Regional Research*, 30 (n°3), 623-639.
- Arhip-Paterson, William, Pradeau, Gilles (2022), « [Budget participatif](#) », in : Petit, Guillaume ; Blondiaux, Loïc ; Casillo, Ilaria ; Fourniau, Jean-Michel ; Gourgues, Guillaume ; Hayat, Samuel ; Lefebvre, Rémi ; Rui, Sandrine ; Wojcik, Stéphanie & Zetlaoui-Léger, Jodelle (éds.), *Dictionnaire critique et interdisciplinaire de la Participation*, DicoPart (2ème édition). GIS Démocratie et Participation.
- CitizensLab (2020), [Introduction au budget participatif](#).
- Ernesto Ganuza, Francés, Francisco (2015), « [Le défi participatif : délibération et inclusion démocratique dans les budgets participatifs](#) », *Participations* 2015/1 (n° 11).
- Nez, Heloïse (2013), « [Les budgets participatifs européens peinent à lutter contre la ségrégation](#) », *Mouvements* 2013/2 (n° 74).
- Periferia, [Un budget public réellement participatif, est-ce possible en Belgique ?](#)
- Sintomer, Yves, Herzberg, Carsten, Röcke Anja (2008), *Les budgets participatifs en Europe*, Paris, La Découverte.
- Sintomer, Yves, Herzberg Carsten, Röcke Anja, Allegretti, Giovanni (2012), « [Transnational Models of Citizen Participation : The Case of Participatory Budgeting](#) », *Journal of Public Deliberation*, 2012/8 (n° 2).